

KUSUR ARAMAK

PROF. DR.
AHMET SEVGİ

Hatasız kul olmaz. Her insanın bir kusuru vardır. Çünkü insanoğlu zayıf yaratılmıştır. “Kusursuz dost arayan dostsuz kalır” atasözü de bu gerçeği ifade etmektedir. Fakat nedense biz hep birbirimizin kusurlarını araştırırız. İnsanların ayıplarını teşhir etmekten ayrı bir zevk duyarız. Müverrih Râşid’in şu tespitlerine katılmamak mümkün mü?

“Bütün halk-ı cihân câsûs-ı ayb-ı yek-dîgerdir hep
Eder herkes ne sırdır şöhret-i râz-ı nihândan haz.”

Bizim kültürümüzde başkalarının kusurlarıyla değil, kendi ayıbımızla meşgul olmak esastır. Kendi hatalarını gören ve onları düzeltmeye çalışan kişinin başkalarının ayıplarını araştırmaya vakti olur mu?

Eski kutsal kitaplardan birinde şöyle bir metnin yer aldığı rivayet edilir: “Ey âdemoğlu! Sana iki adet torba verdik. Biri önünde, diğeri arkada. Arkandaki torbada kendi ayıpların, önündeki torbada ise başkalarının ayıpları var. Arkandaki torbaya bakarsan insanların ayıplarına bakmaktan seni alıkoyar.”

Gayet tabii, bu düşüncenin tersi de geçerlidir. Yani başkalarının hataları ile yatıp kusurları ile kalkan kişiler de kendi ayıplarını göremezler. Dolayısıyla, çok kusur arayanlar muhtemelen çok kusur işleyenlerdir.

Diğer taraftan, şu da bir gerçektir ki büyük adamların kusurları da büyük olur. Cenap Şehabettin’in ifadesi ile “Hatanın buutlarını hata yapan kişinin mevkii tayin eder. Aynı hata büyükte büyük, küçükte küçüktür.” Nitekim Sâdî de bir kıt’asında meâlen şöyle der:

“Eğer yüz beğenilmedik şey bir fakirden sâdır olsa dostları bunun yüzde birini bilmezler. Ama padişah bir tek kötü iş yapsa ülkeden ülkeye yayılır.”

Kanaatimizce kusur arama hastalığının temelinde kıskançlık yatmaktadır. Kıskançlar allâme-i cihan olsanız yine bir eksikliğinizi bulmaya çalışırlar. Onlar başkalarının hatalarıyla beslenirler. Gıdalanacak bir kusur bulamazlarsa hasetlerinden çatlarlar. Mal-mülk, makam-mevki yahut ilim-irfan itibarıyla kendilerinden üstün olan zevata çamur atarak veya kusur isnat ederek egolarını tatmine çalışan zavallılara acımdan başka ne yapılabilir? Gerçi şâir:

“Seni zemm eyleyeni medh ile kıl şermende”
diyor. Lakin bu tip insanlarda utanacak yüz olduğunu sanmıyorum.

Bu noktada haklı olarak şöyle bir soru akla gelebilir: “Kusurlar araştırılmazsa, hatalar söylenmezse yanlışlar nasıl düzelecek?..” Doğru! Hatalar söylenmeli ki bir daha yapılmasın. Hattâ, kusurlarımızı yüzümüze söyleyebilecek dostlara sahip olmak bence bir şanstır. Ancak, burada “hataları söylemek”le “hataları yüze vurmak” arasındaki ince çizgiye dikkat etmek gerekir. Gayemiz kusurları teşhir etmek midir, tekmil etmek midir? Öncelikle vicdanımızda bu soruya cevap bulmalıyız. Mesele hataların teşhiri ise söylenecek bir söz yok. Kişi bu yola girdikten sonra ne deseniz kâr etmez. Lakin maksadımız bağcı dövmek değil de üzüm yemekse gerisi kolay...

Bana kalırsa eleştiri dost kazanmak için yapılmalıdır. Bu da iyi niyetle yola çıkmayı gerektirir. Maksudımız başkalarının ayıplarını etrafa yaymak olmadıktan sonra, rahatlıkla hatalı gördüğümüz şahsı bir kenara çekerek uygun bir üslûpla eksiklerini dile getirebiliriz. Eminim o da memnun olacaktır. Yanlış bir iş yapmaktan kurtulmayı kim istemez ki?..

Kısacası; kusur aramak, hele hele başkalarının eksiklerini teşhir etmekten zevk alır hâle gelmek psikolojik bir hastalıktır. Akli başında insanların bu kötü huydan uzak durmaları gerekir. Haşmet'in dediği gibi, dostluk âdâbı kusurların tekmilini gerektirir. Onları teşhir edenler dost değildirler:

Tekmîl-i kusûr etmedir âyîn-i mahabbet
Noksâna nazar eyleyen ahabâb değildir.

GÜLİSTAN'IN GÖLGESİNDE

بد اختر ترا ز مردم آزار نیست
که روز مصیبت کشش یار نیست

AHMET SEVGİ

İnsan inciten kişiden daha bahtsız kimse yoktur. Zira musibet gününde ona kimse yardım etmez. (Şeyh Sâdî)

KIRICI OLMA

Bedbahttır o ki başkalarını kırma huyu var,
Dar gününde dost, akraba, kimse olmaz ona yâr.

EYLÜL 2024

(Ahmet Sevgi)